

De leden van de Gemeenteraad
Postbus 1
2650 AA BERKEL EN RODENRIJS

Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Martijn de Quartel/Manus Twisk

Telefoon
14 010

E-mail
info@lansingerland.nl

Website
www.lansingerland.nl

Verzenddatum 10 april 2020
Ons kenmerk U20.02528
Uw brief van

Onderwerp **Routekaart Corona-crisis en financieel mandaat**

Geachte leden van de Raad,

De Corona-crisis vraagt op dit moment uw en onze volle aandacht. Met inachtneming van de maatregelen die het kabinet heeft genomen en de regelmatige informatie die daarover wordt verspreid, neemt de waarschijnlijkheid toe dat de huidige situatie nog maanden zal voortduren. De hele wereld voelt aan dat na deze crisis de wereld ook niet meer hetzelfde zal zijn. Met deze brief leggen wij de Raad een Routekaart voor de bestuurlijke besluitvorming voor en vragen wij een financieel mandaat voor de crisismaatregelen.

We staan aan de vooravond van een nieuwe economische crisis, waarvan nog niet duidelijk is hoe lang die zal duren en hoe diep die zal ingrijpen. Het CPB heeft inmiddels aangegeven dat de recente CEP-ramingen van 3 maart jl. volstrekt zijn achterhaald en geeft in plaats daarvan vier scenario's van de economische impact van de Corona-crisis. Het uitgangspunt bij het lichtste scenario is dat de duur van de contactbeperkingen die het kabinet heeft afgekondigd maximaal 3 maanden aanhoudt; het meest zwarte scenario gaat uit van een periode van 12 maanden. In alle scenario's is er in 2020 sprake van een recessie waarbij de inschatting van de krimp varieert van 1,2% tot zelfs 7,7%. Het lichtste scenario laat al een herstel in het derde kwartaal van dit jaar zien; bij het meest zwarte scenario daarentegen blijft herstel tot ver in 2021 uit.

Er ontstaat een geheel andere economische werkelijkheid

Een paar weken geleden had niemand van ons kunnen bedenken hoe snel en in welke mate COVID-19 ons land zou treffen. Deze nieuwe context dwingt ons om een heroverweging te maken van onze ambities en te bezien wat daarvan nog haalbaar is. De huidige omstandigheden kennen echter nog grote onzekerheden waardoor het nu al doorrekenen van financiële consequenties daarbij weinig meerwaarde levert. Over een week kan het er weer geheel anders uitzien. Om toch een richting te hebben gebruiken wij de CPB-scenario's. Al onze werkprocessen, dossiers en beleidsvoornemens hebben wij gecategoriseerd naar continuïteitstaken (noodzakelijke uitvoering om te voorkomen dat de samenleving en/of de ambtelijke organisatie ontwricht of ernstig aangetast raakt), de plustaken (wettelijke verplicht of nodig in verband met afhankelijkheden met andere partners op de middellange termijn) en taken die

on hold gezet kunnen worden (verschuiven van uitvoering of stopzetten). Dat resulteert in de Routekaart Corona-crisis (T20.03913, zie bijlage) met een bestuurlijke planning die wij regelmatig naar de laatste inzichten zullen bijstellen. Wij nemen ons voor om de Raad ten minste elke 6 weken, of als daartoe een noodzaak is eerder, daarvan een update te geven, met eventueel de financiële implicaties die dan bekend zijn. Gaandeweg de komende maanden wordt steeds meer duidelijk welk scenario het best past bij de dan geldende situatie en vooruitzichten. Deze routekaart is uitgesplitst naar twee scenario's: (1) de lichte variant namelijk het CBP-scenario met een recessie in 2020 en een ingezet herstel aan het eind van 2020 en (2) de zware variant namelijk het CBP-scenario met een recessie in 2020 en 2021 en herstel aan het eind 2021. Wat dat betekent voor de behandeling in diverse commissies en in de Raad wordt in verschillende bijlagen geadviseerd¹. Voor dit moment gaan we uit van het lichte CPB-scenario. Elke 6 weken heroverwegen we dit, passen wij met voortschrijdend inzicht de Routekaart Corona-crisis aan en leggen dat aan u voor.

De financiële consequenties van de nieuwe economische werkelijkheid voor de gemeentefinanciën worden inherent slechts langzaam duidelijker

Ook op financieel gebied kent de nieuwe situatie grote onzekerheden. Of het Rijk dit jaar met een Meicirculaire zal komen en of dat vervolgens ook al leidt tot (substantiële) aanpassingen in het Gemeentefonds is vooralsnog niet in te schatten. Wel zien wij dat het Rijk momenteel voor de maatschappij diverse financiële steunmaatregelen noemt, waarbij mogelijk een deel van de financiële stromen via de gemeenten gaat lopen. Maar de manier waarop, onder welke voorwaarden en om welke bedragen dat gaat, is nog grotendeels onduidelijk. Zeker is dat de uitvoering van deze (steun)maatregelen bij ons veel aandacht vraagt en dat wij de ambtelijke capaciteit daar adequaat op inrichten. De onzekerheden die op ons afkomen raken eveneens onze planning & control processen.

Bij gevolg stellen wij voor om de timing van de planning en control cyclus aan te passen

Normaliter vragen wij de Raad aan de hand van voorstellen in een kaderbrief om aan het college richting te geven voor het opstellen van de begroting in het najaar. In een gangbaar jaar is een kaderbrief een wenselijk en logisch sturingsinstrument. Daar ligt overigens geen wettelijke verplichting aan ten grondslag. Aangezien het momenteel nog ongewis is of de situatie over een paar weken, of maanden, nog zal lijken op één van de nu geformuleerde scenario's, en het nog allerm minst duidelijk is met welke budgettaire consequenties die gepaard zullen gaan, achten wij het nu niet wijs al een uitspraak te doen over het moment waarop wij een kaderbrief aan de Raad kunnen sturen. Dit traject wordt door de Routekaart Corona-crisis bepaald. Zodra meer duidelijk wordt welk scenario voor Nederland het meest van toepassing lijkt te zijn (eventueel mei of augustus) kan een kaderbrief² behulpzaam zijn bij het opstellen van de Begroting 2021. Mocht dat onverhoopt in augustus nog niet duidelijk zijn, dan is een kaderbrief dit jaar geen geëigend instrument.

Vooruitlopend op de kaderbrief, zien wij nu al drie ontwikkelingen die om actie vragen

1. Ten eerste is al op de korte termijn budget nodig om:
 - De crisismaatregelen snel mogelijk te maken;
 - te voldoen aan de stijgende aanvragen voor levensonderhoud en bijstandsaanvragen van zelfstandigen en de ambtelijke organisatie verder op te lijnen voor de uitvoering daarvan.

¹ Zie voor een leeswijzer het einde van deze brief.

² Een dergelijke Kaderbrief 2021 betekent in dit verband dat het college voor de komende begroting 2021-2024 vooralsnog geen nieuwe beleidsvoorstellen zal doen en daarnaast ook kritisch naar het collegeprogramma zal kijken welke zaken daaruit, gegeven de huidige situatie, nog gerealiseerd kunnen worden of naar latere jaren gefaseerd moeten worden. Daarbij zal de Routekaart Corona-crisis met de driedeling naar continuïteitstaken, plustaken en taken on hold leidend zijn.

Wij verzoeken de Raad om het college een financieel mandaat te geven om datgene te doen dat direct noodzakelijk is in deze bijzondere tijden. Daarom vragen wij u een besluit te nemen over de vorming van een bestemmingsreserve Crisismaatregelen (zie bijgaande raadsvoorstel: Financieel mandaat crisismaatregelen).

Daarnaast zijn er ook al zekerheden in het financiële beeld; helaas met een minteken. Over de Jaarrekening 2019 komen wij nog te spreken, maar er manifesteren zich in ieder geval twee tegenvallers met grote structurele financiële impact, die overigens grotendeels losstaan van de Corona-crisis. Voor elk van deze tegenvallers zijn bestuursopdrachten in uitvoering. Daarvoor is echter een zekere doorlooptijd nodig voordat zij daadwerkelijk effect sorteren. In de huidige omstandigheden van de Corona-crisis is het vinden van structurele oplossingen een des te grotere uitdaging, waarbij wij ook een periode van financiële tekorten moeten overbruggen. Wij stellen u voor om de nu ontstane tekorten tijdelijk af te dekken door middel van de inzet van bestemmingsreserves. Dit voorstel zouden we in andere omstandigheden hebben opgenomen in de kaderbrief, wanneer we zeker wisten dat we deze op het gebruikelijk moment (juli) met u zouden hebben gedeeld. Omdat zoals aangegeven de kaderbrief nog enige tijd op zich kan laten wachten, hechten we eraan u nu al hierin mee te nemen. Het gaat hierbij om:

2. Het meerjarig fors afnemen van het Stedin-dividend en - zoals bekend - de wegvallende dividendopbrengsten door de op 25 maart jl. finaal geworden verkoop van Eneco-aandelen.
3. De uitgaven in het Sociale Domein (Jeugdhulp, Wmo) laten structurele tekorten zien. Zij vergen dan ook structurele oplossingen, maar in tijden van crisis kost dat niet alleen extra tijd maar ook aanzienlijk meer creativiteit.

Ad 2. De structurele dividendinkomsten vallen weg en nopen tot het instellen van een bestemmingsreserve en tot het uitvoeren van een bestuursopdracht herziening gemeentelijke financieringsstructuur

Eind 2019³ hebben wij u geïnformeerd over de verkoop van de Eneco-aandelen en aangegeven dat het structureel ingeboekte dividend van € 1,6 miljoen per jaar vanaf 2021 stopt. Daarbij is aangegeven dat de vorming van een bestemmingsreserve van € 5 miljoen een tijdelijk nadeel kan opvangen. Dat voornemen willen wij nu de verkoop definitief is geworden ook uitvoeren.

Daarnaast moeten wij de Stedin-dividend ramingen naar beneden bijstellen. U bent over deze noodzaak eerdere geïnformeerd in de brief van 10 maart jl. Het is duidelijk geworden dat vanwege de grote investeringen in de energietransitie de liquiditeitspositie van Stedin zodanig onder druk is komen te staan, dat de komende jaren aanzienlijk minder dividend kan worden uitgekeerd. Voor 2021 is een daling van ca € 1,1 miljoen voorzien en dat verloopt stapsgewijs naar een daling van ca € 1,5 miljoen in 2024, in totaal € 5,3 miljoen.

Wij gaan met een bestuursopdracht de gemeentelijke financieringsstructuur geheel herzien met als doel de totale dividendderving te mitigeren. Over de eerste contouren hiervan bent u begin januari 2020 via een presentatie geïnformeerd.

Ad 3. De verandering in het Sociaal Domein leidt tot additionele uitgaven en vraagt om aanzienlijke voorinvesteringen, die eveneens noodzaakt tot het ophogen van de bestemmingsreserve Sociaal Domein
De bestuursopdracht Verandering Jeugdhulp, waarover u vorige maand in de commissie heeft gesproken, is nadrukkelijk gekoppeld aan maatregelen die de structurele tekorten verminderen. Een van

³ Brief Proces aanwending opbrengst Eneco d.d. 19 december 2019 (U19.09839)

de belangrijkste maatregelen is het inzetten van praktijkondersteuners bij de huisartsen. Het investeringsvoorstel Veranderopgave Jeugdhulp ligt aan u voor in de raad van april.

Gezien de omvang van de financiële consequenties binnen de lokale jeugdhulp en de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond wordt u nagenoeg gelijktijdig met deze brief geïnformeerd. Wij doen dat in de brief over de financiële ontwikkelingen Jeugdhulp 2019 en 2020 (U20.01284) en lopen daarmee vooruit op de jaarrapportage Sociaal Domein en de Jaarrekening 2019.

Inzake de Wmo, waarvan de uitgaven sterk stijgen, zijn er helaas maar weinig lokale beïnvloedingsmogelijkheden, nu het Rijk de abonnementsstarieven (AMVB reële prijzen huishoudelijke verzorging) heeft gefixeerd. Dat maakt dat de toenemende lasten als gevolg van de stijging van de doelgroep voor Wmo structureel moeten worden bij geraamd.

Voor structurele oplossingen hebben we nu investeringen nodig en de tijdelijke overbrugging van de tekorten. De ophoging van de reeds bestaande bestemmingsreserve Sociaal Domein met € 4 miljoen kan daar in voorzien.

Verder: intussen werken wij aan de Zomerrapportage 2020 en de Jaarrekening 2019

Naar aanleiding van de bijeenkomst met raadsleden in februari jl. over de moties P&C heeft het college besloten om de Zomerrapportage 2020 eerder in het jaar te publiceren, zodat vaststelling vóór het zomerreces in de Raad mogelijk is. Wij richten ons op juli voor behandeling in de Raad. Deze zomerrapportage zal vooralsnog een voortgangsrapportage op hoofdlijnen zijn over de financiële en beleidsmatige uitvoering van de Begroting 2020. Speciale aandacht zal er zijn voor de ontwikkelingen binnen het gehele Sociaal Domein waarbij er aandacht is voor de financiële cijfers in combinatie met ontwikkelingen en trends op het gebied van aantal lopende ondersteuningstrajecten en de cliënt tevredenheid. De ontwikkelingen in de lokale lasten kunnen dit jaar wel eens een afwijkende trend laten zien; voor opgelegde heffingen zijn inmiddels de betalingsfaciliteiten verruimd en het is goed mogelijk dat de mate van oninbaarheid (fors) zal toenemen. Het ligt dan voor de hand dat wij in de Zomerrapportage daarover rapporteren.

De Jaarrekening 2019 is ambtelijk zo goed als afgerond. Het totale resultaat van de jaarrekening ligt voor de meeste begrotingsonderdelen in lijn met de verwachting bij de slotwijziging 2019. Wel zien we dat de uitgaven voor Wmo, Jeugd en Participatie ten opzichte van de slotwijziging verder zijn opgelopen en deze structureel (via de Zomerrapportage 2020 en de Kaderbrief 2021) bijgesteld moeten worden. In mei 2020 sturen wij u, vooruitlopend op de Jaarrekening 2019, de Jaarrapportage Sociaal Domein. Deze rapportage zal een uitgebreide toelichting en analyse bevatten. De Jaarrekening 2019 staat gepland in de Raad voor juli. Gezien de huidige situatie kan de externe accountant naar verwachting de controles niet tijdig afronden. Vanuit het Rijk is daarom al een signaal afgegeven dat mogelijk de 'deadline' voor de jaarstukken (aanleveren bij de Provincie) verschuift naar september 2020. Wij informeren u daarover als er meer duidelijkheid over bestaat.

Wij vragen u om een driedelig financieel mandaat af te geven

De crisismaatregelen zijn uitzonderlijk; het college en de organisatie hebben nu incidenteel budget nodig om deze maatregelen te kunnen uitvoeren. De post Onvoorzien in de Begroting 2020 is daarvoor verre van toereikend⁴, maar de reservepositie van onze gemeente is daarentegen uitermate sterk. We hebben een algemene reserve van ten minste € 80 miljoen. Daarbij komt nog de opbrengst van de

⁴ In het raadsvoorstel BR1900139 d.d. 20 februari 2020 is de post Onvoorzien van € 50.000 bestemd voor de Viering 75 jaar vrijheid.

verkoop van de Eneco-aandelen van € 137,6 miljoen die in 2020 aan de reserve zal worden toegevoegd. De gemeente is dus goed in staat om een aantal financiële maatregelen op te vangen.

Wij vragen daarom de Raad het college een financieel mandaat te geven voor:

1. de uitvoering van de Corona-crisismaatregelen,
2. het wegvallen van de dividendinkomsten als gevolg van de terugval bij de Stedin-dividenden en de verkoop van Eneco-aandelen,
3. de tijdelijke overbrugging van de structurele tekorten in het Sociaal Domein (Jeugdhulp, Wmo).

Nadrukkelijk willen wij voor dit mandaat dekking zoeken bij de algemene reserve van ca € 80 miljoen. Dat is immers onze (grote) appel voor de dorst als de omstandigheden echt zwaar weer laten zien. De opbrengst van de verkoop van Eneco-aandelen tasten wij niet aan. Het ligt in de rede over die aanwending te spreken als de Corona-crisis geheel is bezworen. Er is vooralsnog geen reden om af te wijken van de lijn zoals met u gedeeld in de brief van 19 december 2019.

Ad 1. Het college stelt voor om € 5 miljoen te bestemmen in de reserve Crisismaatregelen. Bij deze reserve gaat het om de noodzakelijke en incidentele uitgaven voor bijvoorbeeld (voor)financiering van uitkeringen, eventuele kwijtschelding van belastingen en leges en uitgaven om extra capaciteit te regelen om de crisismaatregelen uit te kunnen voeren (formatie om piek in uitkeringsverzoeken en verstrekken van bedrijfsleningen op te vangen). Als er later in het jaar meer duidelijkheid bestaat over de ontwikkelingen en de effecten van de maatregelen, zal het college concrete verantwoording afleggen over de besteding van dit geormerkte budget.

Ad 2. De structurele terugval in het Stedin-dividend veroorzaakt tot en met 2024 een gat van ca € 5,3 miljoen. De verkoop van Eneco-aandelen heeft als gevolg dat de structurele dividendinkomsten wegvallen. Dat vraagt om een structurele oplossing. Wij hebben u in december jl. gemeld dat de vorming van een bestemmingsreserve van € 5 miljoen als tijdelijke overbrugging kan fungeren. Met de bestuursopdracht om de gemeentelijke financieringsstructuur te herzien kan een deel van de dividendderving worden gecompenseerd. Voor de totale overbrugging stellen wij een bestemmingsreserve Financieringsstructurering van € 10,3 miljoen voor.

Ad 3. Tot slot vragen wij om een toevoeging van € 4 miljoen aan de bestaande bestemmingsreserve Sociaal Domein. De bestuurlijke opdracht moet voorzien in de hervorming van de Jeugdhulp in onze gemeente. Daar gaan de 'kosten voor de baat uit'; met het investeren in hervormingsmaatregelen moeten de tekorten in de nabije toekomst worden teruggedrongen. Het raadsvoorstel Investeringsvoorstel veranderopgave Jeugdhulp, uitvoering Wmo en bedrijfsvoering Sociaal Domein, waarover u in de Raad van april een besluit neemt, is een eerste stap in hervorming van de Jeugdhulp. Wij verwachten dat ondanks de ingezette hervormingen een deel van de lasten voor Jeugd structureel moet worden bijgesteld. Dit heeft mogelijk ook consequenties voor andere onderdelen van de begroting. Waarbij een en ander ook afhankelijk is van de ontwikkelingen op Rijksniveau (bijvoorbeeld de hoogte van de Algemene Uitkering).

Gevraagd besluit

Wij vragen de Raad om in deze moeilijke omstandigheden vertrouwen te hebben in het college. Voortvarend pakken wij de noodzakelijke maatregelen en bestuursopdrachten op. Als leidraad daarbij gebruiken wij de Routekaart Corona-crisis (T20.03913). Wij verzoeken u een besluit te nemen over het bijgaande raadsvoorstel (BR2000032): Financieel mandaat crisismaatregelen over de vorming van de bestemmingsreserve Crisismaatregelen van € 5 miljoen, de vorming van de bestemmingsreserve Financieringsstructurering van € 10,3 miljoen en een toevoeging aan de bestemmingsreserve Sociaal

Domein van € 4 miljoen. Deze budgetten worden van de algemene reserve afgezonderd. Dan resteert nog een algemene reserve (buiten de verkoopopbrengsten Eneco-aandelen) van circa € 60,7 miljoen die ruim boven de gemeentelijke norm van de benodigde weerstandscapaciteit blijft⁵.

Tot slot

De Corona-crisis is voor Nederland en zelfs mondiaal gezien ongekend. De huidige situatie vraagt van ons allen rust om goede keuzes te maken en soms ook onorthodoxe maatregelen te nemen. Onze gemeente is in de gelukkige omstandigheid aardig wat 'vet' op de botten te hebben in de vorm van hoge reserves en veel liquiditeiten en kan dus een financiële 'stoot' hebben.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

Lucas Vokurka
Secretaris

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester

Leeswijzer Routekaart Corona-crisis (T20.03913)

Zoals aangegeven is de routekaart uitgesplitst naar twee scenario's: (1) de lichte variant, namelijk het CBP-scenario met een recessie in 2020 en een ingezet herstel aan het eind van 2020 en (2) de zware variant, namelijk het CBP-scenario met een recessie in 2020 en 2021 en herstel aan het eind 2021. Vooralsnog gaan wij nu nog uit van de lichte variant. Komende weken/maanden wordt duidelijk hoe we er dan voor staan.

Voor alle zaken is een driedeling gemaakt naar continuïteitstaken, plustaken en taken on hold. Bij de continuïteitstaken gaat het om de hoogste noodzakelijke uitvoering van taken om te voorkomen dat de samenleving en/of de ambtelijke organisatie ontwricht of ernstig aangetast raakt. Bij de plustaken spelen wettelijke verplichtingen mee of zijn er afhankelijkheden op de middellange termijn met andere partners. De uitvoering van on hold taken kunnen we uitstellen, verschuiven of geheel stopzetten. Wat dat betekent voor de diverse commissies en de Raad is als volgt opgenomen. De basis daarbij ligt de oorspronkelijke bestuurlijke planning. Bijlage 1 bevat de onderwerpen die een uitgebreider besluitvormingsproces vergen. In bijlage 2 staan de onderwerpen voor de commissie Ruimte (tot nu toe maandelijks) aangegeven. Bijlage 3 bevat (tot nu toe per kwartaal) de onderwerpen voor de commissie Algemeen Bestuur en Samenleving. Voor dit moment gaan we voor elke bijlage uit van het lichte CBP-scenario. Ten minste elke 6 weken, en als daartoe een noodzaak is eerder, heroverwegen we de overzichten en passen we de Routekaart Corona-crisis aan.

Bijlagen:

- 1) Routekaart Corona-crisis (T20.03913)
- 2) Raadsvoorstel Financieel mandaat crisismaatregelen (BR2000032)

⁵ In de Begroting 2020 is die gesteld op € 39,3 miljoen.